

DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020-179-182>

ДО ПИТАННЯ ВИБОРУ ШКОЛЯРАМИ ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лідія Ващенко, к. пед. н., с. н. с.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Метою нашого дослідження було вивчити питання щодо факторів впливу на вибір ліцеїстами профілю навчання. У ході дослідження було опитано 74 – старшокласника багатoproфільного ліцею №17 м. Хмельницького. Використані методи: порівняльний аналіз джерел наукової педагогічної літератури, інтерпретація, формулювання висновків; кількісний метод дослідження – опитування у письмовій формі за анкетною, розробленою автором.

Питання реформи профільної освіти актуалізується у чинному Законі України «Про освіту» [1]. Профільна середня освіта – третій рівень повної загальної середньої освіти передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом профільної середньої освіти.

Профільність ставить учнів в умову ранньої спеціалізації. Школярам вже в базовій школі необхідно робити вибір профілю подальшого навчання, включитися у процес професіоналізації і водночас оволодівати універсальними знаннями і набором особистісних якостей. Вітчизняний досвід допрофільної підготовки в системі освіти свідчить про те, що найпоширенішими її формами є поглиблене вивчення окремих предметів у 8–9 класах, консультації психологів з метою вивчення професійних інтересів школярів, анкетування з метою вивчення індивідуальних особливостей, профільних намірів тощо. Особливе значення в системі допрофільної підготовки має варіативний компонент змісту освіти, курси за вибором. Завдяки варіативному компоненту створюються достатні умови для повноцінного розвитку кожної особистості [2].

Значний досвід організації допрофільної підготовки накопичений в країнах зарубіжжя. У більшості європейських країн до сьомого року навчання учні вже визначаються у виборі свого подальшого шляху. В ба-

зовій школі пропонується два напрями диференціації (аналоги профілів): академічний, який відкриває шлях до вищої освіти і професійний, прикладний — навчання за полегшеним навчальним планом. Організація допрофільної підготовки відрізняється за способом формування індивідуального навчального плану з фіксуванням вивчення обов'язкових предметів і можливості вибору курсів за вибором від 15 до 25 [3]. Окрім того у Великобританії діє система профрадників, які допомагають учням та їх сім'ям після закінчення початкової школи прийняти рішення про вибір типу школи для подальшого навчання. Для цього до розкладу включаються спеціальні заняття, які фіксуються на особистості учня: тести здібностей; питальники для виявлення інтересів; курси з розвитку особистісних якостей школярів [4]. Аналіз досвіду особливостей профілізації в школах зарубіжжя свідчить про функціонування в закладах розгалуженої системи заходів, які впливають на вибір учнями профілю навчання. Елементи профорієнтації включені в навчальні програми початкової школи і завершуються вибором профілю навчання в старшій. Окрім того, функціонує система спостереження за нахилами, захопленнями дітей, складання портфоліо і врахування цієї інформації при виборі профілю навчання і професійного спрямування.

Результати дослідження. Ліцеїстам, які навчаються класів з різним профілем навчання, було запропоновано за п'ятибальною шкалою проанжувати фактори, які вплинули на їх вибір профілю навчання.

Таблиця № 1

Розподіл відповідей ліцеїстів на запитання щодо факторів впливу на вибір профілю навчання

	Варіанти відповідей	Середні бали за п'ятибальною шкалою			
		Хім -біо	Фіз -мат	Економ	Заг. Сер. бал
1	Особиста зацікавленість	1,65	1,3	1,6	1,5
2	Допрофільна підготовка	1,74	4,0	3,6	3,2
3	Вчителі	2,3	3,8	4,0	3,43
4	Друзі	1,4	2,9	3,4	2,6
5	Батьки	2,5	3,0	2,6	2,8
6	Представники вузів	1,3	4,3	4,4	3,4

Як бачимо з таблиці 1, найсильнішими факторами впливу на вибір профілю навчання ліцеїстів є вчителі та представники вищих навчальних закладів. Трохи нижчим (3,2 бали) є вплив системи допрофільної підготовки. На думку випускників досить незначним є вплив особистої зацікавленості. Погляди ліцеїстів різних профілів навчання розійшлися. Так старшокласники хіміко — біологічного профілю навчання вважають, що на вибір їх профілю найбільше вплинули батьки та вчителі і найменше — представники вузів. На вибір ліцеїстів фізико — математичного та економічного профілів навчання найбільше вплинули представники вузів, допрофільна підготовка (4,0) та вчителі (4,0), найменше значення має особиста зацікавленість учнів. Звертає увагу те, що досить значний вплив на вибір профілю навчання мають батьки ліцеїстів. Майже 80% ліцеїстів вважають свій вибір профілю навчання правильним. Це стосується учнів, що навчаються в хіміко-біологічному та фізико-математичному класі. Однак, майже дві третини ліцеїстів економічного профілю вважають свій вибір помилковим.

Висновок. Питання вибору профілю навчання має комплексний характер. Найбільш впливовими факторами вибору профілю навчання ліцеїсти назвали вчителів, представників вищих навчальних закладів та систему допрофільної підготовки. Більшість ліцеїстів вважають, що вони обрали профіль навчання правильно. На їх думку основою профілізації мають стати задоволення інтересів батьків та кон'юнктура ринку. Свої власні досягнення та інтереси старшокласники не вважають суттєвими. Не дивлячись на великий досвід організації профільного навчання в Україні натепер можуть виникнути складнощі, пов'язані зі зміною структури старшої профільної школи, академічним та професійним її спрямуванням, що потребує глибокого аналізу діючої системи і пошуку нових шляхів її реорганізації.

Ключові слова: допрофільна підготовка, профільне навчання, фактори впливу.

Література

Закон України «Про освіту» (2017) Голос України, № 178–179. — С 10–22.

Кизенко В. І. (2018). Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія, практика:[монографія]. Видавництво Дім «Слово», Київ. — 405 с.

Филатова Л.О (2005). Профильное обучение в зарубежных странах. Экономический вестник Ростовского государственного университета. — Том 3. — № 1.

Гриншпун С. С. (2005) Организация профориентации школьников в Великобритании. Педагогика. — № 7. — С. 100–105.

СТАН ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тетяна Водолазська, д.пед.н.

Полтавський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені М.В. Остроградського
м. Полтава, Україна

Метою дослідження є вивчення стану готовності вчителів початкових класів до моделювання шкільного освітнього середовища відповідно до Концепції Нової української школи: безпечного, комфортного, сучасного, опанованого учнями, персоніфікованого.

Розкрито сутність моделювання освітнього середовища початкової школи, що полягає у створенні педагогом спеціальних умов, включених у просторово-предметне, соціальне і психодидактичне оточення, які забезпечують комфорт та безпеку, обумовлюють активність дитини. Головне завдання моделювання вчителем освітнього середовища — допомогти кожній дитині відкрити закладений у ній потенціал для цілеспрямованого саморозвитку, створити умови для «зустрічі» дитини з об'єктами та предметами середовища, забезпечити розвиваючий потенціал освітнього середовища [2]. Вирішення цього завдання залежить від рівня готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища — багатоаспектного структурного утворення, в якому відбувається розвиток молодшого школяра. Під готовністю вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища розуміємо інтегративну якість особистості, що є умовою успішної професійної діяльності та виражається в єдності трьох структурних компонентів готовності — мотиваційно-ціннісного, когнітивного і процесуального. Критерієм мотиваційно-ціннісного компонента виступає система мотивів, ціннісних орієнтирів, адекватних цілям і завданням моделювання освітнього середовища початкової школи; когнітивного — система знань